

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Ани Димова Златева
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
Научна област: 1. Педагогически науки
Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по изобразително изкуство)
Докторска програма: „Методика на обучението по изобразително изкуство“
Автор на дисертационния труд: Петьо Дамянов Стефанов
Тема на дисертационния труд: *„Ролята на дигиталните технологии за развитие на изобразително-творческите способности на учениците (V–VI клас)“*
Научен ръководител: проф. д-р Димитър Илиев Балкански
Висше училище: Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

1. Общо представяне на процедурата и материалите

За целите на настоящата рецензия са предоставени дисертационният труд, авторефератът, автобиографията на докторанта, списък с публикации по темата на дисертацията, както и доклад за сходство. Представените материали са изрядни и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Академично развитие и квалификация Петьо Дамянов Стефанов изгражда своята експертиза в областта на визуалните изкуства и педагогиката в Шуменския университет „Еп. К. Преславски“, където придобива образователните степени „бакалавър“ (2003 г.) и „магистър“ (2004 г.) по специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“. Неговата професионална подготовка е допълнена от средно специално образование в областта на моделирането и конструирането на облекло. Към момента той е асистент в ШУ „Еп. К. Преславски“, където води лекционни курсове и упражнения по ключови дисциплини като Графика, Графичен дизайн, Визуална комуникация, Рисуване и Видео арт.

Кандидатът притежава богат практически опит в сферата на графичния дизайн, фотографията и рекламата, натрупан от 2007 г. насам. Той владее на професионално ниво специализиран софтуер за компютърна графика (CorelDRAW, Photoshop, Illustrator). Творческата му биография е впечатляваща, включваща участие в множество национални и международни изложби в България, Румъния, Италия и Литва. Носител е на престижни отличия, сред които „Наградата на Шумен“ за изкуство и култура (2013 г.) и първи награди от международни конкурси за екслибрис и фотография.

Научните интереси на Петьо Стефанов са насочени към интеграцията на дигиталните технологии в обучението по изобразително изкуство и развитието на творческите способности на учениците. Автор е на редица публикации в научни сборници и доклади от докторантски конференции. Активно участва в научноизследователски и художествено-творчески проекти, включително международни мобилности по програма MODERN-A.

Експертният му профил се допълва от значима обществена ангажираност като:

- Председател на Дружеството на шуменските художници.
- Член на Художествения съвет към Община Шумен.
- Председател и член на журита в множество национални и регионални конкурси за детско творчество и професионално изкуство.

Този синтез между солидна академична подготовка, активна творческа практика и задълбочена научно-приложна дейност го утвърждава като утвърден специалист в областта на методиката на изобразителното изкуство и съвременните визуални форми.

3. Актуалност на темата и обосноваване на изследването

Темата на дисертационния труд е актуална, значима и напълно съответства на съвременните тенденции в образованието и педагогиката на изобразителното изкуство. В условията на дигитализация на образователната среда проблемът за интегрирането на дигиталните технологии в обучението по изобразително изкуство придобива особена важност.

Авторът аргументира необходимостта от изследването, като акцентира върху потенциала на дигиталните средства за развитие на креативното мислене, въображението и изобразително-творческите способности на учениците в прогимназиален етап.

Формулираната цел, изследователските задачи, обектът, предметът и хипотезата са логически обвързани и ясно структурирани.

4. Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение и изводи, използвана литература и приложения. Структурата е логична и позволява последователно разгръщане на теоретико-приложния анализ.

Първа глава е посветена на теоретичната постановка и обосновка на проблема. Представен е задълбочен литературен обзор, свързан с развитието на дигиталните изкуства, техните видове, средства и форми, както и психолого-педагогическите характеристики на т.нар. „дигитално поколение“. В изложението той последователно разглежда появата и развитието на дигиталните изкуства, като ги систематизира според видове и предлага класификация според специфичните за тях технологии, средства и форми. В следващата част на тази глава са представени някои от основните психолого–педагогически характеристики на „Дигиталното поколение“ (V–VI клас), които оказват пряко влияние върху начина, по който учениците възприемат и усвояват дигиталните технологии в обучението по изобразително изкуство.

Особено внимание е отделено на приложението на дигиталните технологии в учебния процес, като се разглеждат съществуващите учебни програми по изобразително изкуство за V–VI клас в контекста на съвременното дигитално обучение. Акцентира се върху интеграционните връзки между учебното съдържание по изобразително изкуство и Информационни технологии, които позволяват осъществяването на междупредметни подходи и стимулират творческото мислене на учениците.

Възможностите за включване на дигиталните технологии при реализирането на учебното съдържание по изобразително изкуство се разглеждат като средство за активизиране и развиване на изобразително–творческите способности на учениците. В тази връзка се обсъждат същността и проявите на тези способности, както и факторите, подходите и методите за тяхното стимулиране чрез дигитални инструменти и ресурси.

Не на последно място, се анализира процесът на формиране на дигитални компетентности в учебно–възпитателния процес по изобразително изкуство. Тези компетентности са

ключов елемент за развитието на изобразително-творческите способности на учениците, като създават условия за активна креативност, самостоятелна изява и успешна адаптация към съвременните образователни и технологични предизвикателства.

Във **втората глава** се представя цялостната методологическа рамка на експерименталното изследване, като се дефинират целта, задачите, обектът, предметът и хипотезата на проучването. Основната цел на изследването е да установи до каква степен използването на дигиталните технологии в обучението по изобразително изкуство в V и VI клас допринася за развитие на изобразително-творческите способности на учениците.

След това са представени диагностичните методики, които служат за оценка на резултатите. Те включват методи за диагностика на равнището на изобразителната подготовка на учениците в началото и края на експеримента, методи за оценка на художествените познания и уменията им да възприемат произведения на изобразителното изкуство, както и методи за диагностика на степента на развитие на изобразително-творческите способности, включително образни представи, асоциативно и комбинативно мислене и въображение. В допълнение се прилагат математико–статистически методи за обработка на резултатите и извеждане на надеждни заключения от експерименталното изследване. Особено положително впечатление прави системният подход при подбора на критерии и показатели за оценка на изобразително-творческите способности. Авторът не се ограничава до повърхностно описание, а изгражда цялостна таксономия от индикатори, които обхващат както техническите умения, така и креативния потенциал. Тази прецизност при операционализирането на понятията позволява да се премине от субективно естетическо възприятие към обективно научно измерване, което е изключително ценен принос в методиката на обучението по изкуства.

Третата глава е посветена на анализа на резултатите от експерименталното изследване. Извършен е качествен и количествен анализ на данните от входящата, формиращата и изходящата диагностика. Представените резултати убедително доказват ефективността на прилагания експериментален методически модел. Представена е реализацията на експерименталното изследване, като се описва програмата на експеримента и се разграничават трите основни етапа: констатиращ, формиращ и контролен. В констатиращия

етап се прави теоретична постановка на експеримента и се анализират резултатите от първоначалното равнище на изобразителната подготовка и художествените познания на учениците.

Формирацият етап се фокусира върху организацията на учебния процес с включване на дигитални технологии и инструменти, целящи активизиране и развиване на изобразително-творческите способности на учениците. В този контекст се разглеждат специфичните методи и подходи за стимулиране на креативността и въображението им, както и възможностите за интегриране на междупредметни връзки между изобразително изкуство и информационни технологии.

Контролният етап включва оценка на ефективността на приложените методики и анализ на постигнатите резултати по отношение на изобразителната активност, художествените познания и развитието на образни представи, асоциативно и комбинативно мислене, както и въображението на учениците. В края на експерименталното изследване се извършва сравнителен анализ на резултатите, който позволява да се обобщят постиженията и да се направят изводи за влиянието на дигиталните технологии върху развитието на изобразително-творческите способности в прогимназиален етап.

5. Целесъобразност на използваните методи

Избраният инструментариум от теоретични и емпирични методи е в пълно съответствие с формулираната цел и специфичните задачи на научното търсене. Авторът демонстрира висока методологическа култура чрез умелото съчетаване на качествени и количествени подходи. Интеграцията между дълбочинния анализ на художествената дейност и преките емпирични методи (анкети, тестове и системно наблюдение) позволява многоаспектно осветляване на изследвания проблем. Прилагането на математико-статистически апарат за обработка на данните не само верифицира хипотезите, но и гарантира висока степен на обективност, надеждност и представителност на изведените резултати.

За постигане на обективност и прецизност в изследването е приложен комплексен методологичен модел, който включва:

- **Теоретичен анализ:** Интерпретация на художествената дейност за извличане на качествени характеристики.

- **Емпиричен сондаж:** Използване на анкети и стандартизирани тестове за диагностика на нагласите и уменията.
- **Директно наблюдение:** За проследяване на реалните творчески процеси в динамика.
- **Статистическа верификация:** Математическа обработка на данните, която минимизира субективния фактор.

Този синергичен подход осигурява висока вътрешна и външна валидност на емпиричните данни, превръщайки ги в устойчива база за теоретични обобщения.

6. Научни и научно-приложни приноси

В дисертационния труд могат да бъдат открити следните по-съществени приноси:

1. Разработен и експериментално апробиран е методически модел за интегриране на дигитални технологии в обучението по изобразително изкуство в V–VI клас.
2. Създадена е работеща система от критерии и показатели за диагностика и оценка на изобразително-творческите способности на учениците.
3. Доказана е ролята на дигиталните технологии като ефективен фактор за развитие на креативното мислене, въображението и художествените умения.
4. Разработен е приложим модел от уроци, който може да бъде използван както в училищната практика, така и в извънкласни и проектно-базирани форми на обучение.

7. Публикации и апробация на резултатите

Резултатите от дисертационното изследване са получили необходимата научна апробация чрез серия от публикации, които са в пряка тематична връзка с темата на дисертационния труд. Представените три научни статии не само покриват количествените минимални национални изисквания, но и разкриват дълбочината на авторския принос. Публикационната активност на автора стриктно съответства на минималните национални изисквания, като представеният списък от три публикации отразява основните етапи от развитието на изследването. Тези текстове служат като надеждна платформа за

верификация на теоретичните модели и практико-приложните резултати. Хронологията и съдържанието на публикациите разкриват методичен подход и последователност, като ясно сочат към натрупването на научна експертиза и устойчива ангажираност с темата. Консистентността на представените материали демонстрира устойчивия и целенасочен интерес на докторанта към изследваната проблематика, утвърждавайки го като подготвен изследовател.

8. Критични бележки и препоръки

Независимо от безспорните качества на дисертационния труд, следва да бъдат отбелязани някои критични бележки, които имат за цел да повишат неговата научна прецизност и методологическа устойчивост.

На първо място, в теоретичната част на изследването би могло да се постигне по-ясно разграничаване между педагогическите и художествено-естетическите аспекти на дигиталните изкуства. На места се наблюдава описателност, която би могла да бъде заменена с по-задълбочен аналитичен и сравнителен подход.

На второ място, макар диагностичният инструментариум да е добре структуриран и функционален, би било уместно по-детайлно да се аргументира изборът на конкретни показатели и тяхната относителна тежест при оценяването на изобразително-творческите способности. Това би засилило методологичната убедителност на експерименталния модел. Тук логично следва и въпросът: Защо за оценка на изобразително-творческите способности на учениците е използван теста на Роршах, а не теста на Торънс?

На трето място, интерпретацията на част от емпиричните резултати би могла да бъде разширена чрез по-задълбочено обсъждане на възможни външни фактори, оказващи влияние върху резултатите от експерименталното обучение (мотивация на учениците, предварителна дигитална компетентност, училищна среда).

Посочените бележки не омаловажават научната стойност на дисертационния труд, а имат характер на препоръки за бъдещо развитие и надграждане на изследователската работа на автора.

9. Заключение

Представеният дисертационен труд е самостоятелно, оригинално и научно значимо изследване. Той отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

Давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Петьо Дамянов Стефанов образователната и научна степен „доктор“ в научна област 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по изобразително изкуство).

Дата: 11.02.2026 г.

Рецензент: (проф. д-р А. Златева)